

Vedurspán = fuglan

Hænu börn og unglingar, nér og fæst!

Þetta er í fyrsta skipti, sem mér gefst tækifæri til að tala við ykkur sér-
staklega í útvarpið og er mér það gledi og mið; hilt er óregnt ennfá,
hversu mið gagn og gaman þið hafið af því að þessu sinni og síðar,
ef mér stýldi klotnast síu ánojjia að fá að heilsa upp á ykkur, þið
megid bara ekki vera of þrofu hord vid mig og að etlast til þeins, of miðils.
Þú er blessað vorid konnid og ni fara fuglamir að heimsohja okkur;
þeir hafa hvalid sudur í londum allan veturinn og ni liti þeir hingad
til okkar, í þeirri vor, að hér hafi þeir nadi til þess að foda börn sín
og ala þau upp, svo að þau geti fylgt þeim sudur í bojjum aftur með
haustrinn og síðan hingad aftur nosta vor, því það er ein meðfuglana
og okkur menningu, að þeir ma sér best í þeim stofdum sem þeir
foddust á og ólust upp; þeir elsta fodingarstað sinn og ostusstofu
og hér er fodingarland þeirra: þeir eru ^{innfæddir} fendingar, og að þeir geti fleytt
sér í ístenglu, svo vet, að vid stöðjum þá, a. m. h. sunna þeirra, etla
ég að hlytast vid að stýra fyrir ykkur, með fá einum smásojnu nu þá.
En áður en ég kem að því, etla ég að biðja ykkur - öllu ístenglu börn -
að gera einu bön minna og hún er þessi:

Þeinn ekki fuglana eggjum sínum! Reyfid þeim að unga þeim út,
og reyfid meira að segja, að hana þá að ykkur, með því að gefa þeim
mjútt og smá miltid braud og matka í hreidur sín og sjáid svo til,
hvort þeir verda ekki spakari eftir en áður, hvort þeir koma ekki
í sömnu stofdum að ári og moq ár effilidid. Og vona, að svo fari,
og þá megid þið reida ykkur á, að þið hafið mikla ánojjia og því alla
ykkur ofi. Og vona, að þið sjálf eigid góða og langa ofi fyrir höndum,

2
og ég veit, að hverju górnul sem þú verð, þá munid þá ávalt
nimmast þess með gleði, að hér eða þar átti einhver lóan, óndin,
spóinn, lóu þrellinn, myri spítan, ódins hanninn eða annar smáflug-
inn hreidur sitt í þúfu eða milli þúfna, sem þú fundur þegar þú
vorud börn og að þú þá foddurust að gera þeim óndi eða rona þá
eggjum þeirra.

Þegar þú sjáid egg eða unga í hreidri, skuldu þú hugsa sem svo:

Þarna á ^{þá} blessaður litli fuglinn börnin sín. Ef ég stæmum: hreidrið
- er það er vaggan hans - eða feli börnin frá honum, þá fer móðir
þeirra, litli fuglinn, að gráta. Ef einhver hreikjandi mig eða feli
mig frá henni minnum vinum, þá fari hún að gráta, hún yrði alveg
óþuggandi hún manna min, ef einhver feli mig frá henni. Ef, ég
skal ekki gráta blessaða móðurina, og smerti ekki við eggjum.

Og ég er viss um, að þegar hún kemur ^{ad} hreidrum aftur og sér að ég
hefi látið eggin hennar eða ungana hreifingarlaus og ekki gert svo
miltid við þau að fela í þeim, að þá segi hún hjartans glöð og hug-
fangin: "Ó, hvo ég erfegin að þú erud herna ann þá, blessuðu litlu
agnirnar mínar." Þetta hefir þá verið góður drengur eða góð stúlka!
Eg skal biðja gud að blessa þetta góða barn og hann mun áriðan -
þega blessa þad og gleðja, þótt seinna verði, fyrst þad lofadi börnum
minum að lifa og gerði þeim stakert ílt. - Önn hvar hún á gott,
manna drengsins eða stúlkunnar, ^{ad eiga} svona gott barn!"

Eg vona, að þú viljid ni gera þessa börn míná, þessa litlu börn:

Að rona aldrei neim fugl! Skemmid aldrei neitt hreidur!

Og svo ekki minn þad að þessu sinni; heldur segi ykkur ofur-
litid minn fuglana, hattu þeirra, málfa og sidu.

Fugla-mál. Þegar ég var unglingur, var gamall maður nokkur austan í Rangárvallasýslu, sem ferðaðist þar um og oft um Arnessýslu til þess að segja mönnum stíttuvar og stíttuilogar sögur. Því miður mun það nú vera gleymdar, og enginn hefur hirt um að stíttu þær, en ég man sérstaklega eftir sögunni um „Stóra Krúmma og Litla Krúmma“, sem sagan gat um að salad hefdu samau um ýmislof það er þegar fram stíttu að komu við manni nokkurn er heyrði samtal þeirra og stíldi hvert orð er þeir sögu, þótt vitaulega þæri það allt fram í hrafnamáli.

Ég átta nú eldri að segja gleður minnar sögur og hrafninnu í þetta sinn - stíttu getur að ég geti gjört það síðan -, en sagan af „Stóra Krúmma og Litla Krúmma“, sem Karlinn sagði okkur kom mér í þá frú, að fuglar og flévi dýr hefdu mál, er við gætum stíttu, þau hefdu tílfínningar eins og við og mér stíttu er okkur aðri ljóst að þau hefði. Eftir því sem ég hef álið og árin orðid flévi að baki mér hefði ég samfört um að það er raunefni er við segjum að dýrin séu stíttu að það er herfílogu stíttu að líta svo á, að þau séu tílfínningar og fásinna að myndu þær að þau hvort geti stíttu það sem við segjum við þau, né við stíttu það sem þau segja við okkur eða gefa okkur til kynna með látbragði sínu, vinnu hótum, augnaráði, svíps og jafuvel orðum.

„Lóan er kominn að kverda burt spjóinn“, segir í ^{vissum} ~~hoddum~~ að kverda burt leiddinn; það gefur hún.

Hún hefði sagt mér, að semu komi spjóinn, súlstin í dala og blómstur í tíu.

Hún hefði sagt mér til syndanna minna, ég safi of miklu og vinnu' eldri hót;

4

hinn helgi sagt mér að vaka og vinnu
og vongláður taka nús sunninnu mót.

Talid eftir! Stáldid segir að loan hafi sagt sér hið eða þetta
sem fram er tekið í vinnunni og ef þú syngid vinnu myndi þinn
fallega og léttu lagi sem prentað er í Fjölni Fúlfs og eftir hann,
þá mynd þú samfordrast með það sem betur er að ver að eitthvað
var það bótí stentilög og skrifid sem loan sagdi við stáldid og
lagsmíðinn, þegar þinn kom sunnan úr London, með sólar-glinu
og sudræna bláinu á vörin og þá eigi dýp mí, er vor kemur mál sunni,
er þinn segir: „Dýrdin, dýrdin, dýrdin“. Já, „Dýrdin öllum dögum
drottis loan Kóðinn“, segir þetta sama stáld.

Ó, að við mennirnir hefðum ávalt slíks lofgævar ord á vörum
nu stápara vörn og drottinn, og gleddumst yfir feqnd og gæd-
nu lífsins eins og blessud loan og vilðum segja: „Dýrdin, dýrdin, dýrdin“.

5
Um spóanum sápi þetta sama stíld: (Páll Ólafsson)

"Þú ert fúla fjörugastur, að fljúga og synja allan daginn,
og vitlauslega vanafastur, að vella einloft sama braginn.

— " —
Þóttu synji sama tóni og sönnu kvæðin eyrum mínum,
mið í þó eyrum hljómi og eyrum kvæðum, nema þínum.

— " —
Kvæðin öll sem einstök vísu, eru jafnt að mínu gæði,
sönnu ást og lofgæð ljósa lífandi von og hjartans gleði."

Já, við vitum, að spóinn getur smjigid og vegna þess hve tónar
haus eru niður og dillandi, er sagt að hann sé "að vella einloft
sama braginn", sama tóni, sönnu kvæðin, sem öll ljúsi sönnu ást,
lofgæð, lífandi von og hjartans gleði." Þetta er fallega sagt og sett
í þessum samtölum og söngum kórnanna og spóans, er, eins og svo
marf í fari dýranna, fölgur eftirleitarverdi og oftast óstæðulir
spáðómur og fyrirbodar um vandrátta; þegar lóan synjar, "Dýðin,
dýðin, dýðin." bodar það besta vöðum og veirulega um spóinn "vella"
best, lengst og mest í einni lotu að morgni dags í sólsteinsblíðu vor-
dagsins, jafnframt þú sem máli kallar til mála síns, til þess að
láta heorn annan vita, að hvor þeirru man eftir þínum og lotur
í ljósi lofgjörð sína og þakklæti til höfundar lífsins og alheimis-
stjórnarans fyrir lífid, gleði þess og gófu.

Þá vitum við, að Lómurinn talar við okkur og segir oft fyrir um vöður,
eius og fleiri dýr og fuglar, sem óhótt er að taka mark á:

Þegar þurkur er í vöðum, segir hann ýmist:

Ugatra, sem okkur stílast að eigi að vera: „Þurka þraf“, eða
Tékra, — — — — — Tékur af, eða að mí

þorni svo, að öll vöta hverfi af grasi.

En þegar rigning er í vöðum, segir hann:

„Marvott, marvott, marvott“, sem minni á sjóinn eða
sevotan mar, því mar er sjór.

Þú er það útvarpið, sem segir okkur fyrir um vöð
vöstu dögur, en það er áreiðanlegt, að Lómurinn fer eftir
eftir því; það má reida sig á, að hann heldur áfram að spá,
hvad sem önnur útvarpsi líður og segja eftir sem áður:

„Ugatra, ugatra, ugatra, eða Tékra, Tékra, Tékra“, þegar
óhótt er að breiða hey, físta eða flík til þerris, en „mar-
vott, marvott, marvott“ þegar þörf er á að taka saman
hey eða físta, eða fó⁹ af þvotta snúrinnu, allt eftir því
sem hann býst við að vöðurinn verda vöstu dögur eða lengur.

Lómurinn er góður sundfugl, en fóturinn er svo óttarlega
undir stélinu, að hann getur ekki gengid í landi. Hann er oft-
ast þar á einu, lalijum og vöfnum sem silungsvídi er; má þá
oft sjá hann stínga sér niður í vatnið og draga upp þaðan all-
vona silungu, sem hann gleypir með þessum háum og hala, eða fótis
þá myndu sínum til áta, því ekki getur hann, fremur en aðrir
fuglar, fuggid födu sína. Hann oftast aðeins 2 egg og stundum
ekki nema eitt; þau eru í löng, dökkrum ad lit, með grænum blá.

Alþekktur fugl einn, er Fóella eða hávell heitir, er sundfugl
 góður, með helli sundfít; hann heldur helzt til í fjórum,
 vörum og vörum við sjó. ~~Þetta~~ Þvingur hans er nokkur ljósari
 í vörum en á sumrum. Sandeyrnar, sem eru hérna fyrir
 neðan Svínakran, suman undir Lyklafelli og norður af Sand-
 skeldum, sem leiðin liggur nú frá Reykjavíki austur yfir
 fjallid, heita „Fóelluvötu“, enda eru margar smáfarnir á
 eyrum þessum, oftast norri þurrar á sumrum, en nafu sítt
 hafa þeir af þessum fallega, snotra fugli. Hann er einn meðal
 hinna stórra „spámannanna“ um vöðráttuna og er nefndur mig,
 einlunn þegar hann spáir rogni og segir: á-á, á-á, á-á; en
 lígi hann vori á blidvötri, logni og góðu sjóvötri, er einn og
 hann hafi smýtt sér háliloga og er þá elki mándar norri
 eins nefndur, er hann segir: „á-ura-á-ura-á-ura“ og er
 það ávalt góð bænding þeim, sem sjó stunda um það, að þá
 sé fjörum síni til þess Norinn, að rísa áv rættinu, ýta bati
 sínum á flöt og ára hann, þ. e. að leggja út árar. Stundum,
 þegar illa liggur í fóellunni segir hún (og er þá nefndur mig) ávlikt
ávlikt, ávlikt, það á semiloga að vera „áflekt“, enda lúdur þá elki
 í löngu að hann hvesi mig og einhverri átt. Fóellau er hát og fögur,
 oft margar saman í hópi, á vörum á sumrum, en á sjó á vörum. Hún
 verpir allt að 8 eggjum, bleik-grágrannu að lit. Hún er stöðfugl, þ. e.
 r. s. hún er hér að mestu leyfi allt árið og í flötum systun landsins

Útferndagur

1936

4. ágúst: Heiðskert og sólfarsvindur marga undanfarnu daga og bestri þurrkur, en mið vand stíkjad loft uppi hádegjum og allir spáðu "votu" enda umið að hringnum til miðnottar. Góvar studdur í Stafsvæpi þennan dag og fór að "á" til vðars, M. II um kvöldið. Sá ég þá "gömlu vðarmarkku", sem sýndu, að elsti vori rogn í vandanu, þessi:

"Hjéðid" vöfvar um Ródu (Vestau Tröllenta). Horinn endastau í Henglium rauk við og víð. Enginn feyl sást norri landi og engin fæða íð stérin.

5. ágúst: Stíkjadag með öllum fjöllum (efst), en létu yfir til M. 10 1/2 árdagis, síðan bestri þurrur og bræstjuleiki, enda herti þá í íströmmum, með þykkuáði nokkru undan blíku. Vand þá Vestur fjallið, upp að Hornum, allalínt, en síðan mid sólsteinblettum og þáinu þvi stótti en austar dró, einlunni í Fugljóttfelli.

Seydistótar, Mesfell, Hestsfjall (efst og vörfast) dinnu dotti á lit, en í Bjarnafell, Bláfell og Kongsás (upp af Hagafelli) all í stímanum sólsteinum. Stíkjadag voru yfir öllum Austur fjöllum; Heklu, Vatnufjöllum, Fíndfjalla- og Eyja-fjalla-jöfnum, Godalundi og Þórsstöð, en heidreikningin framman undir Eyjafj. jöfni og Vestmannoyjum og síðan stíjju Klappan lágur, vöfvar í hádegisstad. (M. 4 o. líad.)

Hvernig vand svo vöfvid 6. ágúst og næstu daga?

Öffast þurr en stíkjad; nokkruar stíva-áleiðingur 7. ág. og 8. eiss, en all miðil rigning og hvassvæði af eudansfri um nóttina. 9. ágúst bestri til og vand góður þurrkur um miðdagid, allt til kvelds, að eiss komu nokkru "þeridropar" um nóttid í Reykjavöð; þurr vöður um síðari hluta dagsins, enda létstíkjad.

Áttungum 4. ág. vand þvi rétt: Einn var mjúkur vöðurtræfing í Koninu, en "vöfvar" stafadi af hrinu M. 5 þennan morgun og vitaulega af "lofd" vöfvar ad.

Reykjavöð, 9. ágúst 1936
[Signature]